

Esglésies amb campana d'obús. Altres municipis (part 10)

Com hem comentat en anteriors ocasions, el cas de les 15 campanes d'obús que es coneixen a la Noguera, totes al municipi d'Artesa de Segre o a les rodalies excepte una, és realment excepcional.

El mes passat vam dedicar aquestes pàgines a 4 de les esglésies amb campana d'obús que no pertanyen al terme municipal d'Artesa. Amb les 4 d'aquest mes i la de Salgar, ja comentada en el seu moment, sumen les 9 que pertanyen a altres municipis.

Gualter (Baronia de Rialb)

Fins la guerra, l'església que feia de parròquia a Gualter era el Monestir de Santa Maria de Gualter, on antigament hi havia una comunitat de frares. Durant la contesa, aquest monestir feu les funcions de polvorí de l'exèrcit republicà. En el moment en què la guerra estava en el seu punt més àlgid a la contrada, el front estava situat al poble de la Serra, pocs quilòmetres més amunt de Gualter. Veient la desfeta imminent, el destacament hostatjat al monestir va dinamitar tot el cenobi i el pont annex que creuava el Segre per tal que els nacionals no recuperessin l'armament i les municions emmagatzemades al polvorí.

Acabada la guerra, la desaparició del monestir va deixar el poble sense església i entre els anys 1944 i 1945 es va construir dins la població un nou temple amb aportacions econòmiques dels veïns que varen treballar a jova per a construir-la. També la Diputació de

Gualter. Campanar

Lleida va fer una petita aportació. L'església la va inaugurar el bisbe de la Seu amb l'assistència del president de la Diputació.

Al no tenir campana, en el parlament d'inauguració, el bisbe en va prometre una i poc temps després s'hi feu arribar la campana d'obús, que actualment penja acompanyada per una de fosa penjada amb posterioritat. De la procedència de la campana d'obús no se'n tenen notícies. Aquesta informació va ser facilitada pel veí de Gualter Sr. Ramon Reig, a qui agraïm les seves aportacions.

Actualment s'està treballant en la reconstrucció de l'antic convent.

Dades posicionals:

X: 350557, Y: 4644076

Lat.: N 41° 56' 01.6"

Long.: E 01° 11' 51.0"

Alçada: 365 m.s.n.m.

Orientació: 348° (Nord)

Palau de Rialb (Baronia de Rialb)

El magnífic conjunt de l'església romà-

Palau de Rialb. Campanes

nica de Santa Maria de Palau està coronat per un campanar de cadireta amb dos ulls. Com és preceptiu a les esglésies on conviuen les campanes d'obús i de fosa, a l'ull esquerre es troba el cap d'obús i al dret la campana convencional. La particularitat d'aquesta bomba és que el model de projectil és diferent a tots els utilitzats a les altres esglésies, fins i tot al de Polig que veurem tot seguit. Fins al moment no hem pogut esbrinar quin és el model de bomba al qual pertany aquest casc.

L'origen d'aquesta campana no es coneix, però sí la procedència. Segons ens informa el Sr. Josep Llorenç de la Serreta de Palau de Rialb, aquesta campana penjava de l'església de Sant Cristòfol, que avui està en ruïnes, i Mn. Daniel Fortuny la va portar a Santa Maria de Palau coincidint amb la restauració exterior del temple feta l'any 1986 en què es va celebrar una gran festa per inaugurar les reformes efectuades. Aquest obús, des de la festa del Roser de maig del 2003, està acompanyat d'una campana nova, de fosa, feta a Olot. En el sermó pronunciat a l'ofici de la festa del Roser de maig d'aquest

Gualter. Església

Palau de Rialb. Església

2004 per Mn. Bonifaci Fortuny, nebot de Mn. Daniel, es va fer esment de les campanes d'aquesta església fent una important valoració de les dues campanes que per a ell simbolitzen, en el cas de l'obús, el passat que en la seva vessant bèl·lica no ha de tornar, però que també és i ha estat la nostra història. La campana de fosa de Santa Maria simbolitza el present i el futur i l'ànim de fer les coses ben fetes. Passat i futur es conjuminen en aquest campanar per expressar un missatge de vida.

Dades posicionals:

X: 348345, Y: 4653237

Lat.: N 42° 00' 56.9"

Long.: E 01° 10' 06.5"

Alçada: 711 m.s.n.m.

Orientació: 70° (Nord est)

Polig (Baronia de Rialb)

Polig és una petita i acollidora població del terme de la Baronia de Rialb on, a la seva plaça central, hi ha la petita església de Sant Josep restaurada l'any 1988. Aquesta església va servir de local d'intendència de l'exèrcit republicà durant la guerra. Del seu campanar, format per un arc de pedra suportat per dues pilastres, hi penja una curiosa campana d'obús. Aquest obús és diferent al model generalitzat a la resta d'esglésies i, a la vegada, tampoc és com el de Santa Maria de Palau. Estem, doncs, davant l'excepcionalitat d'aquests dos obusos dels que haurem de localitzar el tipus de bomba que correspon a cada un d'ells.

En aquest poble vaig tenir dos entusiastes informadors, el Sr. Jaume Inglabaga Gomà de Polig i el Sr. Josep Serra Bosch, fill d'Anyà que resideix a Polig des del 1948. Em varen explicar

Polig. Església

Polig. Campanar

la cruesa dels bombardeigs sobretot a la zona de la Serra de les Garrigues, on a les tardes apareixien els avions capitanejats per l'aparell d'observació anomenat "la pava" que indicava ells llocs on s'havien d'abocar les bombes. El Sr. Inglabaga ens comenta que a Folquer hi havia els antiaeris republicans, però d'avions "no n'havia vist baixar mai cap".

Aquesta bomba la va trobar, sobre l'any 1945, el Sr. Josep Pedrós de Peracolls casat a Polig, al peu de la Serra de les Garrigues, a Comiols. La bomba no havia explotat i estava trencada. El Sr. Pedrós la va recollir i amb una escarpa i una maceta va buidar la trilita i, ell mateix que era paleta d'ofici, la va penjar al campanar.

No fa gaire temps, Mn. Bonifaci, rector de Ponts, amb qui vaig parlar a Santa Maria de Palau, va comentar als veïns del poble la conveniència de canviar aquesta campana per una de fosa. Aquesta mateixa afirmació la va fer en el sermó de la festa del Roser de maig on, acabada la missa, li vaig demanar que si feien el canvi conservessin com a record històric aquesta campana en un lloc ben guardat, ja que a més d'haver fet les funcions de campana al llarg de 60 anys, aquest és un obús únic en la seva forma.

He d'agrair a la Sra. Roser Solé, neboda de la persona que va trobar la bomba, la seva disposició a obrir-me les portes de l'església per poder-la visitar i fotografiar.

Dades posicionals:

X: 352615, Y: 4649420

Lat.: N 41° 58'

56.2"

Long.: E 01° 13' 115.5"

Alçada: 640 m.s.n.m.

Orientació: 330° (Nord oest)

La Ràpita (Vallfogona de Balaguer)

Situat en un turó proper a Balaguer es destaca el castell de la Ràpita. Aquesta construcció, documentada a l'any 1091, va ser inicialment una fortalesa, esdevenint, al s. XVI, un palau residencial. Actualment és una propietat privada i al seu redós hi trobem l'església de Santa Margarida del Castell, de façana

La Ràpita. Campanar

renaixentista amb porta dovellada, amb imposta motllurada i finestra d'ull de bou.

Durant la guerra, aquesta zona va patir els bombardeigs habituals. Una de les bombes va caure just sobre el campanar de l'església, destruint-lo. El Sr. Lluís de Casanova Vallés, propietari del castell, va refer el campanar amb obra de maó penjant-hi el mateix cap d'obús que l'havia destruït per a què fes funcions de campana.

La Ràpita. Estela discoidal

La particularitat d'aquesta campana és l'aïllament respecte a la ubicació de la resta d'esglésies amb aquesta característica. Santa Margarida del Castell és l'única església que no està en un municipi fronterer amb Artesa de Segre i hem de fer una trentena de quilòmetres per arribar-hi.

D'aquesta església cal destacar el petit cementiri situat al darrera de l'ermita, on hi sobresurt una làpida en forma d'estela discoïdal.

El Sr. de Casanova també va restaurar altres monuments enderrocats durant la guerra civil, com ara la creu de terme d'Hostal Nou, situada a la carretera de Linyola a Balaguer.

He d'agrair al Sr. Lluís de Casanova Barón, nét del restaurador del campanar, el seu acolliment i les explicacions donades.

Dades posicionals:
X: 320130, Y: 4628601
Lat.: N 41° 47' 17.3",
Long.: E 00° 50' 07.6"
Alçada: 280 m.s.n.m.
Orientació: 100° (Est)

Text i fotografies: Ramon I. Canyelles

La Ràpita. Església

www.artesadesegre.net

www.artesadesegre.net